

સાગર પરિક્રમા

જાહેરજીવનમાં રહીને વિશ્વમાં સૌથી વધુ રાજકીય-સામાજિક-રાષ્ટ્રીય જનજાગૃતિ માટે યાત્રા-પરિક્રમાના સંયોજક-પ્રેરક કે નેતૃત્વ કર્યું હોય તો તે શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી છે

શ્રી રૂપાલાની “સાગર પરિક્રમા”ના ઈતિહાસના પ્રથમ પ્રયોગે લાખો માછીમારોને પ્રત્યક્ષ હોંકારો, હૂંફ અને યોજનાઓનો સઘિયારો આપ્યો છે

‘સાગર પરિક્રમા’ ૧૨ તબક્કામાં ૯ રાજ્યો અને ૪ કેન્દ્ર શાસિત રાજ્યો નો કુલ ૮૧૧૮ કિ.મી. દરિયાઈ પ્રવાસમાં ૧૧૪ જેટલા મોટા સંમેલન-સભાઓ, ૩૦૦ થી વધુ મીટીંગ, વિવિધ સ્થાન પર મુલાકાતો સાથે માછીમારો માટે ખૂબ ફળદાયી બની

આ પરિક્રમા માછીમારોના કલ્યાણ માટે ફળદાયી હતી પરંતુ શ્રી રૂપાલાજી અને શ્રીમતી સવિતાબેન રૂપાલા માટે રોચક અને ભયાનક પણ રહી, બે વાર તેઓ મોતના મુખમાંથી પાછા આવ્યાં

સાક્ષીભાવ

લેખક : ભરત પંડયા

કરીને ઓખા, દ્વારકાધીશના દર્શન કરીને પોરબંદરમાં મહાત્મા ગાંધીજીની જન્મભૂમિ - કિર્તીમંદિરમાં વંદના કરીને ‘કાંતિ થી શાંતિ’ના પ્રથમ તબક્કા પછી સતત ૧૨ તબક્કામાં ૯ રાજ્યો અને ૪ કેન્દ્ર શાસિત રાજ્યો પસાર કરીને કુલ ૮૧૧૮ કિ.મી. દરિયાઈ પટ્ટીની ‘સાગર પરિક્રમા’ કરીને તા.૧૧, જાન્યુઆરી ૨૦૨૪માં ઓરિસ્સાના જગન્નાથપુરીના દર્શન સાથે વેસ્ટ બંગાળના ‘ગંગા સાગર’ માં પૂર્ણ કરી હતી.

હિંદ મહાસાગર, અરબ સાગર અને બંગાળીની ખાડી આ ત્રણેય સમુદ્ર ભારતની ફરતે આકારે આવેલા છે. દરિયાઈ માર્ગે ભારતની પરિક્રમા કરવા માટે ગુજરાત, દમણ-દિવ, મહારાષ્ટ્ર, ગોવા, કર્ણાટક, આંધ્રપ્રદેશ, પશ્ચિમ બંગાળ આમ, કુલ ૯ રાજ્યો અને ૪ કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ માંથી પસાર થવું પડ્યું હતું.

ભારતની “બ્લ્યુ ઈકોનોમી” ૧૩ રાજ્યો સહિત ૨ ટાપુ, ૧૨ મોટા અને ૨૦૦ બંદરો દ્વારા દેશના ૮૫ ટકા વ્યવસાયને પરિવહન માટે ટેકો આપે છે. માછીમારો અને તેમની સાથે સંકળાયેલા ૬ કરોડ લોકોને પરોક્ષ રીતે આજીવિકા પૂરી પાડે છે. ભારત વિશ્વનો ત્રીજો સૌથી મોટો મત્સ્ય ઉત્પાદક એટલે જળકૃષિ દેશ છે અને સૌથી મોટા એકવાકલ્પર ફિશ ઉત્પાદક તરીકે બીજા નંબરે છે. સૌથી મોટો

મુશ્કેલીઓ અને માંગણીઓની માહિતી મેળવવામાં આવી. ધાર્મિક સ્થાનો અને શહેર સ્મારકના પર પૂજા-વંદના કરવામાં આવી હતી. મત્સ્ય બજાર, માછીમાર વસાહત, સંશોધન કેન્દ્રો, કોલ્ડ સ્ટોરેજ, મત્સ્ય ઉછેર કેન્દ્ર અને બંદરોની મુલાકાત લેવામાં આવી. માછીમારોનું સાહસ, રહેણીકરણી, જીવનશૈલી, બોલી, વેશભૂષા-ખાનપાન, દેવી-દેવતાઓની પરંપરા, માછીમાર અને દરિયાઈ સંસ્કૃતિ સફરના સુખ-દુઃખના ગીતો, ઓછી સુવિધાઓમાં પણ શરીરમાં તરવરાટ અને પ્રસન્ન ચહેરાઓ જોઈને માન ઉપજે તેવા સંભારણા સાથેની આ પરિક્રમા ઈતિહાસમાં યાદગાર બની રહેશે.

‘સાગર પરિક્રમા’માં દરિયાની અંદરનો કરંટ, ઉછળતા વિરાટ મોજાઓ, દૂર જોજનો સુધી જળસૃષ્ટિ, દરિયાઈ તોફાનોમાં મોતની થપાટો, અદ્ભુત રંગબેરંગી માછલીઓનો તરવરાટ, ઊગતો-આથમતો અને પાણીમાં ડૂબતો સૂર્ય, ચંદ્રની શીતળતા સાથે આકાશમાં રહેલી દિવ્ય-ભવ્ય શાંતિનું તારા મંડળ, નાની હોડીથી માંડીને ઓવરકાફ્ટ, ક્રોસ્ટગાર્ડ શિપ સુધીની સફર જીવનમાં વિસ્મરણીય રહેશે.

જાહેરજીવનમાં કે ધાર્મિક ઉત્સવોમાં કોઈના સ્વાગત માટે સાચકલ, સ્ફુટર-બાઈક, કાર રેલીના દર્શ્યો આપણે જોયાં છે. પરંતુ દરિયાઈ માર્ગે આવતાં મહેમાનનું સ્વાગત માટે બોટ/હોડીઓની રેલી દ્વારા સ્વાગત થતું હોય તે પહેલીવાર જોયું છે.

આ પરિક્રમામાં નેવીના ક્રોસ્ટગાર્ડ શીપે ખૂબ જ સહકાર આપ્યો. ‘સાર્થક’ નામના ક્રોસ્ટગાર્ડ શીપમાં **Spirited, Steadfast, Sublime** (ઉત્સાહિત, અડગ અને ઉત્કૃષ્ટ) લખેલ શબ્દો દરિયાઈ સીમા-સુરક્ષા અને દુશ્મન દેશની સામે સતત જાગૃત રહીને સામનો કરતાં કમાન્ડર અને સૈનિકોની નિષ્ઠા અને પરીશ્રમને ઉજાગર કરતાં હતાં.

આ પરિક્રમા માછીમારોના કલ્યાણ માટે ફળદાયી હતી પરંતુ શ્રી રૂપાલાજી અને શ્રીમતી સવિતાબેન રૂપાલા માટે રોચક અને ભયાનક પણ રહી. બે વાર તેઓ મોતના મુખમાંથી પાછા આવ્યાં. માંગરોળ થી પીપાવાવ બોટમાં જતી વખતે - મધદરિયે મોટી બોટ માંથી કિનારે જવા નાની બોટમાં સીકટ થવાનું હતું. આ સીકટીંગ સમયે દરિયાઈ કરંટ દ્વારા ઘુઘવતા મોજાઓ અને પાણીના ફોર્સને કારણે બે બોટ સ્થિર રહી શકતી ન હતી. તેવા સમયે મોટી બોટમાંથી નાની બોટની નીચે ઉતારતા સમયે બોટનો હુક ભયંકર ઘડાકા સાથે તૂટી ગયો અને બોટ આંચકા સાથે એકબાજુથી લટકતી રહી. આ દર્શ્યોને જોઈને બધાંનો જીવ તાળવે ચોંટી ગયો હતો. પરંતુ હમણાં લોકોને મળતી વખતે કે પ્રવચનની શરૂઆતમાં રામ-રામ બોલતાં શ્રી રૂપાલા રામ-કૃપાથી બચી ગયાં હતાં. આવી ઘટના બે વાર બની હતી.

બીજી ઘટના એ હતી કે, ઓરીસ્સામાં ચિલ્કા જીલ્લામાં રાત્રિના અંધકારમાં ‘સાગર પરિક્રમા’ના કાર્યક્રમમાં જવા નાની બોટમાં જઈ

રહ્યાં હતાં ત્યારે જીલ્લામાં માછલી પકડવાની જાળ બોટમાં વારંવાર ફસાઈ જવાથી મુશ્કેલીમાં મૂકાયા. બોટમાં શ્રી રૂપાલા, તેમના ધર્મપતિ શ્રી સવિતાબેન, શ્રી સંબિત પાત્રા અને નાવિક એમ માત્ર ૪ વ્યક્તિઓ બોટમાં હતાં. આ ઉપરાંત બોટની દિશા તેમજ કિનારે જવાનું લોકેશન ન મળવાથી ચિલ્કા જીલ્લામાં બે કલાક સુધી ગુમ થઈ ગયાં હતાં. અંતે એક માછીમારની બોટ સામે મળતાં તેમને કિનારા સુધી લઈ આવ્યાં હતાં. આમ માંડમાંડ જાનના જોખમે કિનારે પહોંચ્યાં હતાં.

દરિયાદેવને પૂજારો, મોતને મૂઠીમાં રાખીને સાગરના ઘુઘવતા તોફાન સામે લડનારો, પડકારોને જીલવારો અને પરીશ્રમ કરનારા માછીમાર ભાઈ-બહેનોને વંદન. શ્રી રૂપાલાને ઐતિહાસિક ‘સાગર પરિક્રમા’ માટે અભિનંદન.

(લેખક : પૂર્વ પ્રદેશ પ્રવક્તા, ભાજપ અને પૂર્વ ધારાસભ્ય)

તરેખા કે રખવારે હમ, તુફાનો સે ના હારે હમ, સંતાન સિંધુ કી મચ્છુઆરે હમ

અનોખું કરવાનો સતત પ્રયાસ કર્યો છે. સામાન્ય રીતે નર્મદા પરિક્રમા, ચારધામ, વૃંદાવન, પાલીતાણા કે ગિરનારની લીલી પરિક્રમા લોકોએ સાંભળી કે કરી હશે. મત્સ્ય વિભાગના મંત્રી બન્યાં પછી શ્રી પરપોતમભાઈ રૂપાલાએ દેશના દરિયાઈ કિનારે રહેતા માછીમારોને રૂબરૂ મળવા-જાણવા અને મદદ કરવા માટેની નૈતિક જવાબદારી સમજીને દરિયાઈ માર્ગે ‘સાગર પરિક્રમા’નો નવો વિચાર પ્રથમવાર અમલમાં મૂક્યો.

જે સાગરમાંથી અનેક સંપદા મળે છે. દેશની સુરક્ષા સાથે માછીમારોને આજીવિકા આપે છે. તે સાગરની પૂજા-વંદના સાથે કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરવી એટલે ‘સાગર પરિક્રમા’ દરિયાદેવના કિનારે કિનારે પ્રદક્ષિણા દ્વારા માછીમારોની સમસ્યાઓને રૂબરૂ જઈને, સાંભળીને સમજવાનો પ્રયાસ એટલે ‘સાગર પરિક્રમા’ માછીમારો-સાગરખેડૂ સાથે સંપર્ક-સંવાદ અને સમન્વય સાથે પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીના નેતૃત્વમાં કેન્દ્ર સરકારના મત્સ્ય વિભાગની યોજનાઓની જનજાગૃતિ અને લાભ અપાવવાનો વ્યાપક પ્રયાસ એટલે ‘સાગર પરિક્રમા’.

શ્રી રૂપાલાએ “સાગર પરિક્રમા”નો શુભારંભ તા.૦૫-૦૩-૨૦૨૨ના રોજ કાંતિવીર શ્યામજી કૃષ્ણવર્માના સ્મારકથી શરૂ

ઝીંગા ઉત્પાદક અને વિશ્વમાં ચોથો સૌથી મોટો સીફુડ નિકાસકાર છે. તેમજ દેશનું માછલી કુલ ઉત્પાદન ૧૬૨.૪૮ લાખ ટન છે. નિકાસનું મૂલ્ય ૫૭,૫૮૭ કરોડ રૂ. હતું. કૃષિ નિકાસમાં ૧૭ ટકા યોગદાન સાથે કૃષિ જીડીપીમાં ૬.૭૨ ટકો હિસ્સો ધરાવે છે. દેશની જી.ડી.પી.માં ૪ ટકા યોગદાન આપે છે. આ પ્રકારની “નીલી અર્થકાંતિ” ધરાવનાર વ્યવસાયને સંલગ્ન માછીમાર સમાજને અગાઉની સરકારમાં નજર અંદાજ કરવામાં આવતો હતો.

શ્રી રૂપાલાની “સાગર પરિક્રમા”ના ઈતિહાસના પ્રથમ પ્રયોગે લાખો માછીમારોને પ્રત્યક્ષ હોંકારો, હૂંફ અને યોજનાઓનો સઘિયારો આપ્યો હતો. તથા માછીમારોના પડકારોને જોઈ-જાણી અને અનુભવીને તેમના જીવનમાં આર્થિક ગુણવત્તા સુધાર માટેનું એક વિરાટ પગલું ભર્યું હતું. આ પરિક્રમામાં કુલ ૧૧૪ જેટલા મોટા સંમેલન-સભાઓ, ૩૦૦ થી વધુ મીટીંગ, વિવિધ સ્થાન પર કરીને પ્રધાનમંત્રી મત્સ્ય સંપદા યોજના, સાગર ખેડૂત યોજના વિવિધ સાધન સહાય યોજના તથા માછીમારોને મદદરૂપ થતાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરને મજબૂત બનાવવાનું કામ કર્યું હતું. આ ઉપરાંત માછીમાર સમાજના વિવિધ પંચો, સંસ્થાઓ અને માછીમાર ભાઈ-બહેનોના વ્યક્તિગત સંવાદો દ્વારા તેમની

આપણી ભારતીય સંસ્કૃતિમાં ભક્તિ, શ્રદ્ધા અને પરંપરાઓમાં તીર્થક્ષેત્રની પરિક્રમા કરવાનો અનોખો મહિમા છે

